

KAPITALIZACE ČESKÝCH NADACÍ

ÚVOD

1. **POLITICKÝ KONSENSUS: NADAČNÍ INVESTIČNÍ FOND (NIF)**
2. **SPRÁVA MAJETKU NIF**
3. **DVĚ ETAPY ROZDĚLOVÁNÍ NIF**
 - 3.1 První etapa rozdělování NIF
 - 3.2 Druhá etapa rozdělování NIF
 - 3.3 Srovnání I. a II. etapy
4. **ZÁVAZKY NADACÍ VŮČI STÁTU**
5. **KLÍČOVÉ MOMENTY DESETILETÉHO PROCESU**
 - 5.1 Odmítnutí státní nadace
 - 5.2 Nadace jako správce příspěvku z NIF
 - 5.3 Iniciativa vlády a konečné slovo Poslanecké sněmovny Parlamentu
 - 5.4 Nadace jako investor
6. **VÝSLEDKY NIF**
 - 6.1 Nový, trvalý a nezávislý zdroj pro neziskový sektor
 - 6.2 Trvalá udržitelnost nadačního sektoru
 - 6.3 Formování nadačního sektoru
7. **VÝJIMEČNOST NIF**
8. **EKONOMIKA SOUBORU 64 NADACÍ V OBDOBÍ 1998 - 1999**
 - 8.1 Popis souboru
 - 8.2 Příjmy, granty a nadační jmění souboru
 - 8.3 Rozdělení grantů na obecně prospěšné cíle
 - 8.4 Rozdělení grantů na území ČR
 - 8.5 Režie nadací a otevřená soutěž o granty
 - 8.6 Role pražských nadací v souboru
 - 8.7 Role členů Asociace nadací – Fóra dárců v souboru

Závěr

Použité dokumenty

Příloha

ÚVOD

Česká legislativa rozlišuje v neziskovém sektoru členské organizace (občanská sdružení), organizace poskytující služby (obecně prospěšné společnosti), nadační fondy a nadace. Od nadačního fondu se nadace odlišuje povinností nadačního jmění v minimální výši 500 000 Kč.

Zákon vymezuje nadaci třemi znaky:

- sdružení majetku
- podpora obecně prospěšných cílů
- podpora obecně prospěšných cílů se realizuje prostřednictvím grantů třetím osobám.

Aby nadace mohla poskytovat granty, musí akumulovat majetek. Nejobvyklejším zdrojem je fundraising, tj. získávání darů, nejméně obvyklým zdrojem jsou výnosy z vlastního majetku. Avšak uvažujeme-li o vývoji celého nadačního sektoru, je vytváření vlastního majetku a získávání výnosů z něj podmínkou dlouhodobého úspěchu. V nepříliš bohatých zemích Střední a Východní Evropy to platí dvojnásob.

Po celé uplynulé desetiletí byl pro české nadace příslibem majetku Nadační investiční fond. V roce 1991 jej založil stát na podporu nadací. Tato studie popisuje složitou cestu, během níž se příslib proměňoval ve skutečnost, a také kdo se o to zasloužil.

Hlavními aktéry celého procesu byly vlády a Poslanecká sněmovna Parlamentu. Ovšem nejen ony. Rozhodnutí následovala až po diskusích a práci stovek jiných lidí. Bez nich by úspěch nebyl možný.

1. POLITICKÝ KONSENSUS: NADAČNÍ INVESTIČNÍ FOND (NIF)

V roce 1991 byl zákonem České národní rady č. 171/1991 Sb. zřízen Nadační investiční fond (NIF) "*pro účely podpory nadací určených Poslaneckou sněmovnou Parlamentu na návrh vlády*". Vláda pro tento fond vyčlenila 1 % akcií z druhé vlny kupónové privatizace.

Vládní politiku vůči neziskovému sektoru v období mezi lety 1992 – 1996 charakterizuje studie „Strategie rozvoje neziskového sektoru“ (Fórum dárců, Praha, leden 2000, str. 32) jako „*politiku zadržování rozvoje neziskového sektoru*“.

Tři zásadní kroky k naplnění záměru z roku 1991 byly učiněny až v letech 1997-1999:

1. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR schválila Zákon č. 227/1997 o nadacích a nadačních fondech. Zákon nahradil několik vět občanského zákoníku, které do té doby tvořily celou právní základnu nadací. Vyloučil subjekty, které, ač se nazývaly nadace, vykazovaly spíše znaky obchodních společností nebo členských sdružení. Zákon zredukoval počet nadací z 5 300 evidovaných koncem roku 1998 na 144 přeregistrovaných podle podmínek nového zákona k 19. březnu 1999 (328 nadací bylo registrováno k 15.10.2001).
2. Rada vlády pro nadace připravila v roce 1997 návrh na rozdělení NIF nadacím, jehož základem byly dvě zásady:
 - příspěvky z NIF dostanou nadace, které uspějí ve výběrovém řízení a které se osvědčily poskytováním grantů v minulosti;
 - příspěvek z NIF je určen do nadačního jmění a nadace budou využívat na granty pouze každoroční výnosy.

3. V roce 1998 rozhodla vláda o vypsání výběrového řízení na příspěvek z NIF. V roce 1999 vláda toto řízení uskutečnila a v témž roce Poslanecká sněmovna Parlamentu rozdělila prvních 500 mil Kč.

K uskutečnění záměru vyjádřeného zákonem ČNR bylo třeba plných deset let. Na úspěchu celého dlouhého procesu se postupně podílely všechny vlády i parlamenty bez ohledu na jejich stranické složení:

- Česká národní rada zřídila zákonem NIF (1991);
- vláda premiéra Pitharta (ministr Ježek) vyčlenila majetek pro NIF (1992);
- Poslanecká sněmovna Parlamentu přijala Zákon o nadacích a nadačních fondech (1997);
- vláda premiéra Klause (ministr Bratinka) připravila první návrh principů na rozdělení NIF (1997);
- vláda premiéra Tošovského (ministr Mlynář) vypsala výběrové řízení pro I. etapu (1998);
- vláda premiéra Zemana (ministr Bašta) realizovala výběrové řízení pro I. etapu (1998-1999);
- Poslanecká sněmovna Parlamentu rozdělila nadacím 500 mil (1999);
- vláda premiéra Zemana (ministr Březina) vypsala výběrové řízení pro II. etapu na zbývající prostředky z NIF (2001);
- Poslanecká sněmovna Parlamentu rozdělila nadacím 849,3 mil a podíl na budoucím výnosu z prodeje zbývajících akcií v portfoliu NIF (2001).

2. SPRÁVA MAJETKU NIF

V roce 1993 založil Fond národního majetku (FNM) akciovou společnost Nadační investiční fond ke splnění usnesení vlády č. 510/1992 o projednávání a schvalování privatizačních projektů. Majetek vyčleněný pro NIF tvořily akcie 485 společností z druhé vlny kupónové privatizace v nominální hodnotě 2 mld 823 mil Kč. Původní předpoklad, že a.s. NIF bude portfolio akcií aktivně obhospodařovat, se však nikdy nenaplnil. FNM totiž akcie na a.s. NIF nepřevedl, ponechal je na svém majetkovém účtu a v roce 2000 a.s. NIF jako jediný jeho akcionář zrušil.

27. 10. 1995 vydal ministr pro privatizaci Skalický rozhodnutí o prodeji akcií vyčleněných pro NIF a o zřízení zvláštního peněžního účtu pro finanční prostředky získané z prodeje. FNM začal akcie prodávat a výnosy ukládat na zvláštní účet. K 30. 9. 1998 byly prodány akcie 410 společností, neprodány zůstaly akcie 73 společností. Částku 1 mld 606 milionů získanou prodejem uložil FNM na zvláštní účet.

V prosinci 2000 se ministr a předseda Rady vlády pro nestátní neziskové organizace Karel Březina zajímal o přesný stav majetku NIF. Dozvěděl se, že FNM ukládá finanční prostředky získané prodejem akcií odděleně od úroků z těchto finančních prostředků a odděleně od dividend obdržených z akcií NIF. Dividendy a úroky z prostředků vyčleněných pro NIF použil FNM pro své potřeby. Podle názoru FNM bylo třeba ukládat na zvláštní účet pouze peníze získané z prodeje a nikoliv úroky a dividendy. Jen úroky činily do konce roku 2002 několik set milionů.

Návrh FNM, aby se z II. etapy vyjmuly zbývající neprodané akcie, které zůstaly v portfoliu NIF, a nadacím byla rozdělena pouze hotovost, ministr Březina odmítl. Následně vyvinul iniciativu, jejímž výsledkem bylo, že výnosy z budoucího prodeje zbývajících akcií se staly součástí usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu o II. etapě NIF.

K 31. 12. 2001 byl stav majetku NIF následující:

- 484 mil bylo v I. etapě rozdělování NIF poskytnuto 38 nadacím;
- 300 mil bylo na návrh vlády a rozhodnutím Poslanecké sněmovny Parlamentu poskytnuto Nadačnímu fondu obětem holocaustu;
- 849,3 mil. bylo v II. etapě rozdělování NIF poskytnuto 64 nadacím;

- akcie strategických plynárenských a energetických distribučních společností a ČSA a.s. v portfoliu NIF, které vláda prodává (výnosy z jejich prodeje budou převedeny 64 nadacím v rámci II. etapy rozdělování NIF).

3. DVĚ ETAPY ROZDĚLOVÁNÍ NIF

Výběrové řízení na rozdělení prostředků z NIF se na základě vládního rozhodnutí uskutečnilo ve dvou etapách. Obě etapy řadu let připravoval a realizoval poradní orgán vlády Rada vlády pro nestátní neziskové organizace a desítky jeho externích spolupracovníků.

3.1 První etapa rozdělování NIF

Podmínky účasti ve výběrovém řízení vypsaném od 27. 6. 1998 do 31. 1. 1999:

- 1) Doložená nejméně dvouletá existence nadace.
- 2) Doložené použití nejméně 500 000 Kč každoročně na obecně prospěšnou činnost v období 1996-1997.
- 3) Předložení výkazu příjmů a výdajů potvrzeného auditorskou zprávou, grantových pravidel, statutu nadace a výpisu z nadačního registru.
- 4) Nadace působící celostátně a grantující se musí přihlásit do jedné z 6 oblastí, v níž chtějí výnosy z NIF rozdělovat: sociální a humanitární, zdravotní, kulturní, ochrany lidských práv, ochrany životního prostředí, vzdělávání.
- 5) Nadace, které nemají celostátní působnost nebo negrantují, avšak rovněž plní důležité společenské potřeby, se mohou přihlásit do sedmé oblasti.

Způsob hodnocení:

- 1) Hodnocení provádělo sedm pracovních skupin Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, v nichž byli zastoupeni představitelé nestátních neziskových organizací, ústředních orgánů státní správy a nezávislí odborníci. Členy skupin jmenoval ministr, předseda Rady vlády pro nestátní neziskové organizace.
- 2) Každá pracovní skupina vytvořila pořadí nadací dle svého subjektivního hodnocení a na základě dokumentů předložených nadacemi.
- 3) Počet nadací, které mohly získat příspěvek z NIF, byl omezen na 40 (po pěti v prvních šesti oblastech a deset v oblasti sedmé). Limit měl umožnit decentralizaci prostředků a současně vyloučit jejich rozmělnění na příliš malé částky.

Výsledky I. etapy:

- 1) Dne 8. července 1999 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu svým usnesením č. 413/1999 výsledky výběrového řízení a rozdělila 500 mil Kč z NIF 39 nadacím.
- 2) 500 mil Kč bylo rozděleno do sedmi vyhlášených oblastí. Jedna nadace příspěvek z NIF odmítla. Nejvyšší příspěvek jedné nadaci činil 38 810 000 Kč a nejnižší 1 023 000 Kč.

3.2 Druhá etapa rozdělování NIF

Podmínky účasti ve výběrovém řízení vypsaném od 31. 1. 2001 do 30. 4. 2001

- 1) Doložená nejméně tříletá existence nadace.
- 2) Doložené granty nejméně třem subjektům ve výši 100 000 Kč celkem za období 1998 - 1999.

- 3) Předložení zprávy auditora, statutu, výroční zprávy, roční uzávěrky, výpisu z nadačního registru, grantových pravidel, údaje o distribuci grantů podle oborů a okresů a dobrozdání tří osob obeznámených s činností nadace.
- 4) Nadace se musí přihlásit do jedné z jedenácti oblastí, v níž chce výnos z NIF rozdělovat: sociální a humanitární, zdravotní, kulturní, ochrana lidských práv, ochrana životního prostředí, vzdělávání, rozvoj regionálního a komunitního života, děti-mládež-rodina, ochrana nemovitých kulturních památek, rozvoj neziskového sektoru, jiné.

Způsob hodnocení:

- 1) Nadace obdržela příspěvek podle bodového hodnocení, které provedla sedmičlenná skupina jmenovaná ministrem, jejíž složení určila Poslanecká sněmovna Parlamentu následovně: Poslanec Poslanecké sněmovny parlamentu ČR, zástupce Rady vlády pro nestátní neziskové organizace, tři zástupci neziskového sektoru, nezávislý odborník, zástupce státní správy.
- 2) Nadace mohla obdržet maximálně 200 bodů. Z toho 86 bodů mohla získat za ekonomická kritéria, 40 bodů za kritérium významu nadace pro oblast, v níž rozděluje nadační příspěvky, 40 bodů za kritérium významu nadace pro okres, do něhož poskytuje granty, a 36 bodů za kritérium subjektivního zhodnocení. Nadace, které se přihlásily do oblastí životního prostředí nebo lidských práv, získaly na základě požadavku Poslanecké sněmovny Parlamentu automaticky 10 bodů bonifikace.
- 3) Čím více bodů nadace získala, tím větší získala příspěvek. Hodnota bodu se stanovila tak, že celková suma finančních prostředků určená k rozdělení se podělila součtem bodů všech nadací. Přitom nadace nesměla obdržet víc než 100 mil Kč a méně než 10 mil Kč.

Výsledky II. etapy:

- 1) Dne 12. prosince 2001 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu svým usnesením č. 1946 výsledky výběrového řízení a rozdělila 64 nadacím 849,3 mil Kč a budoucí výnosy z prodeje akcií strategických podniků v portfoliu NIF.
- 2) Prostředky z NIF byly rozděleny do 11 vyhlášených oblastí. Nejvyšší příspěvek jedné nadaci činil 20 399 000 Kč a nejnižší 5 454 000 Kč. (Předpokládá se, že výnosy z budoucího prodeje akcií tyto částky přibližně zdvojnásobí.)

3.3 Srovnání I. a II. etapy

- 1) Výběrového řízení se v I. etapě mohly, v jedné ze 7 oblastí, účastnit i nadace, které neposkytovaly žádné granty a pouze realizovaly vlastní obecně prospěšné programy, na které poskytly ročně nejméně 500 000 Kč. Z II. etapy byly negrantující nadace vyloučeny. Díky snížení výše rozdělených grantů na 100 000 za 2 roky se však výběrového řízení v II. etapě mohl zúčastnit větší počet grantujících nadací než v I. etapě.
- 2) V I. etapě pravidla pro účast ve výběrovém řízení preferovala celostátně působící nadace. Regionálně působící nadace se mohly přihlásit jen do jedné ze 7 oblastí. V II. etapě pravidla pro účast i hodnocení už nerozlišovala mezi celostátně a regionálně působícími nadacemi.
- 3) V I. etapě byl hodnotícím kritériem subjektivní názor členů hodnotící skupiny na základě dokumentů předložených nadací (viz 3.1). Pro II. etapu se staly kritériem body udělované především na základě finančních údajů z účetní uzávěrky a výroční zprávy. Z 200 bodů, které nadace mohla získat, se 166 bodů vypočítalo a jen 34 záviselo na subjektivním hodnocení.

- 4) V I. etapě se nadace mohly přihlásit do 7 oblastí, v II. etapě byl počet oblastí rozšířen na 11.
- 5) V I. etapě vláda navrhla rozdělit celou částku rovnoměrně stejným dílem do všech oblastí, což bylo v zásadě dodrženo. V II. etapě byla částka do oblastí rozdělena nerovnoměrně, pouze v závislosti na bodovém úspěchu nadací, které se do jednotlivých oblastí přihlásily.
- 6) V I. etapě, byl celý příspěvek z NIF určen do nadačního jmění. V II. etapě měly nadace možnost požádat, aby část příspěvku až do 15% jeho výše mohly rozdělit na granty okamžitě. Této možnosti využilo 19 z 64 nadací. Z hotovosti 849 mil rozdělené v II. etapě bude 810 mil vloženo do nadačního jmění a 39 mil rozděleno na granty.
- 7) Do výběrového řízení v I. etapě se přihlásilo 95 nadací, tj. 66 % všech tehdy registrovaných nadací. Podmínky pro účast splnilo 39 nadací a 56 nadací bylo vyřazeno. Do výběrového řízení v II. etapě se přihlásilo 89 nadací, tj. 27% všech tehdy registrovaných nadací. Podmínky pro účast splnilo 64 nadací a 25 přihlášených nadací bylo vyřazeno.

4. ZÁVAZKY NADACÍ VŮČI STÁTU

Finanční prostředky z NIF rozdělené nadacím na základě rozhodnutí Poslanecké sněmovny Parlamentu jsou darem českého státu českým nadacím. Jako každý dárcce si i český stát stanovil podmínky užití tohoto daru. Podmínky, které obsahuje smlouva mezi nadací a Fondem národního majetku jako převodcem daru, jsou následující:

- 1) Nadace nesmí příspěvek spotřebovat. Zavazuje se vložit jej celý do nadačního jmění a každoroční výnos z příspěvku rozdělovat v oblasti, v níž uspěla ve výběrovém řízení. Z výnosů může použít až 20 % na správu nadace a nejméně 80 % musí rozdělit jako granty třetím osobám. Třetími osobami jsou zejména další subjekty neziskového sektoru, fyzické osoby však nejsou vyloučeny.
- 2) Nadace se zavazuje, že své granty bude poskytovat na základě veřejně vyhlášených a otevřených soutěží.
- 3) Nadace souhlasí s veřejnou kontrolou použití příspěvku z NIF a zavazuje se informovat ve výroční zprávě samostatně o výnosech, grantových pravidlech a udělených grantech z prostředků NIF.
- 4) Nadace přijímá odpovědnost za bezpečné uložení příspěvku z NIF a za jeho zhodnocování. Souhlasí s tím, že může být vložen pouze do peněžních prostředků, veřejně obchodovatelných dluhopisů nebo do podílových listů otevřeného podílového fondu založeného pouze pro potřeby nadací a podle zákona 248/92 Sb. o investičních společnostech a investičních fondech.
- 5) Nadace souhlasí s tím, že plnění uvedených závazků může kontrolovat FNM ČR spolu s Radou vlády pro nestátní neziskové organizace a že při nedodržení stanovených podmínek mohou být proti nadaci uplatněny sankce včetně vrácení poskytnutého příspěvku.

5. KLÍČOVÉ MOMENTY DESETILETÉHO PROCESU

5.1 Odmítnutí státní nadace

V roce 1995 skupina poslanců vedených Tomášem Ježkem předložila zásady zákona o Národním nadačním fondu a později o České národní nadaci. Podle návrhu by správní rada této národní nadace volená Poslaneckou sněmovnou spravovala Nadační investiční fond, posuzovala žádosti nadací a rozhodovala o poskytování příspěvků z výnosů tohoto fondu. Návrhy v Poslanecké sněmovně neuspěly.

Kromě toho však tři významné nadace - Nadace Charty 77, Nadace rozvoje občanské společnosti a Výbor dobré vůle - Nadace Olgy Havlové - národní nadaci odmítly jako ohrožení nezávislosti a různorodosti nadačního sektoru. (Ekonomické prostředí pro občanský neziskový sektor v ČR. Nadace a majetek, Fórum dárců, Praha 2000, str. 29).

I když poslanecká iniciativa měla nepochybně přispět k oživení Nadačního investičního fondu, konkrétní podoba tohoto oživení byla hlasy z nadačního sektoru odmítnuta. Její realizace by totiž k posílení soběstačnosti a nezávislosti nadací na státu nevedla.

Stejný postoj se stal základním stavebním kamenem pozdějšího rozhodování vlády, která dala přednost rozdělení NIF nadacím po jejich individuálním posouzení ve výběrovém řízení před alternativou vytvoření státní nadace.

5.2 Nadace jako správce příspěvku z NIF

V poradních orgánech vlády, Radě pro nadace později Radě pro nestátní neziskové organizace, se prosadila a kultivovala myšlenka použití příspěvku z NIF na řešení dlouhodobých potřeb neziskového sektoru a nikoliv jako jednorázové finanční injekce k pokrytí okamžitých potřeb.

Východiskem se stala představa o vložení příspěvku z NIF do nadačního jmění nadací, tehdy nového institutu zavedeného Zákonem o nadacích a nadačních fondech č. 227/1997 Sb. Tímto způsobem mohl být zajištěn trvalý zdroj příjmů. Nadace, která dostane příspěvek z NIF, mohla být chápána jako jeho správce, jenž obdržené prostředky zhodnocuje a z jejich výnosů financuje ne sebe, nýbrž další organizace neziskového sektoru. Finanční prostředky z NIF by tak nebyly určeny vybraným nadacím, nýbrž jejich prostřednictvím celému neziskovému sektoru.

Současné s posílením nadačního jmění a vytvářením pravidelných každoročních výnosů by tedy činnost a existence nadace přestala být závislá jen na vrtkavé přízni dárců v zemi, kde se kultura filantropie teprve obnovuje. Právě tak se nadace mohou stát tím, čím mají být, to jest stabilním, nezávislým a trvalým finančním zdrojem pro ostatní.

5.3 Iniciativa vlády a konečné slovo Poslanecké sněmovny Parlamentu

Zákon ČNR týkající se rozdělování NIF předpokládal, že iniciativu k předložení návrhu musí mít vláda a rozhodnutí je v rukou Poslanecké sněmovny Parlamentu. V průběhu let si nadace mohly položit řadu dramatických otázek. Vyvine vůbec nějaká vláda potřebnou iniciativu? Převezme návrhy Tošovského vlády jinak orientovaná Zemanova vláda? A jak se postaví Poslanecká sněmovna Parlamentu k oživení ideje NIF po 8 letech?

Iniciativu vyvinula Tošovského vláda, když v roce 1998 vyhlásila výběrové řízení na rozdělení příspěvku z NIF nadacím. Přestala však vládnout dřív, než výběrové řízení začalo. Vláda premiéra Zemana však převzala podmínky výběrového řízení beze změny a výběrové řízení provedla. Poslanecké sněmovně Parlamentu předložila návrh na rozdělení 500 mil z NIF nadacím, které uspěly ve výběrovém řízení v I. etapě.

Návrh přitáhl pozornost všech ke způsobu a kritériím výběru nadací, které měly příspěvek z NIF obdržet. Fórum dárců – Asociace nadací uspořádalo řadu diskusních setkání a seminářů. Má výběrové řízení umožňovat více méně přidělení finančního příspěvku každé nadaci, nebo má být soutěží těch nejlepších? Na tuto otázku odpověděla vláda a Poslanecká sněmovna Parlamentu velmi rozdílně. Výběrového řízení se účastnilo 39 nadací a na základě jeho výsledků vláda navrhla rozdělit 405 mil Kč mezi 26 nadací a na částku 95 mil vyhlásit doplňkové výběrové řízení. Poslanecká sněmovna Parlamentu však doplňkové výběrové řízení zrušila a rozdělení příspěvků všem 39 nadacím, které se výběrového řízení zúčastnily, tedy i 13 nadacím, které podle vládních pravidel neuspěly.

Rozhodnutí o rozdělení 500 mil Kč nebylo ve Sněmovně zdaleka přijato tak snadno, jak by naznačovaly výsledky hlasování (96 pro, 18 proti). Součástí usnesení se stala výzva vládě, aby do 3 měsíců předložila

návrh pravidel dalšího rozdělování prostředků NIF a aby změkčila podmínku účasti ve výběrovém řízení a snížila požadovanou výši rozdělených grantů v rozhodném období z 500 000 Kč na 100 000 Kč.

Sněmovna tak vznesla nárok na spolurozhodování o pravidlech výběru.

Pokračování procesu rozdělování NIF vyžadovalo, aby vláda požadavky Sněmovny akceptovala. Poslanec Vladimír Mlynář v rozpravě poznamenal: „*Téměř miliarda korun, která je na účtu Nadačního investičního fondu, čeká na dělení. Přeji těm, kteří budou připravovat kritéria na dělení zbytku části Nadačního investičního fondu, velkou trpělivost a šanci k tomu, aby přišli s návrhem kritérií, která budou mít v této Poslanecké sněmovně příležitost.*“ (Stenografický záznam z projednávání Vládního návrhu na rozdělení finančních prostředků získaných prodejem akcií určených pro Nadační investiční fond v první etapě na 15. schůzi Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 12. 7. 1999).

Vláda prokázala pružnost a podala návrh, aby se na přípravě pravidel výběrového řízení v II. etapě podíleli i poslanci Rozpočtového výboru PSP. Tím se změnila politická průchodnost II. etapy. V I. etapě připravovala pravidla výhradně vláda a schválení výsledků Poslaneckou sněmovnou bylo ohrožováno poukazy na špatná pravidla. V II. etapě Poslanecká sněmovna na pravidlech spolupracovala, což zásadně zvýšilo šanci na pozdější schválení výsledku výběrového řízení.

Diskuse na téma zvýhodnění velkých a bohatých nadací proti menším a regionálním samozřejmě pokračovaly. Avšak argumenty typu „*vždyť se bohatší nadace stanou ještě bohatšími*“ nebo „*chcete nechat miliony spravovat nadšenými dobrovolníky?*“ či „*nejde o rovné rozdělení finančních prostředků nadacím nýbrž o hledání správců majetku a distributorů výnosů*“ se přesunuly do přípravných jednání. Ve věcných debatách se zde hledaly a nalézaly kompromisy. Jak vypadaly?

Vládě se podařilo vyloučit z výběrového řízení nadace, které negrantují a spotřebovávají všechny prostředky na vlastní činnost a dále zabránit rozdrobení rozdělovaných částek když prosadila dolní hranici rozdělované částky na 10 mil Kč. Omezila rovněž možnost dodatečných úprav výsledků výběrového řízení, neboť bodové hodnocení opřela o prokazatelné údaje z ročních uzávěrek a výročních zpráv. Poslanecká sněmovna prosadila rozšíření počtu nadací, které se mohly účastnit výběrového řízení, a upravila bodové hodnocení tak, aby se snížily rozdíly mezi zkušenými nadacemi působícími celostátně a ve více oblastech a mezi nadacemi menšími a regionálními.

II. a poslední etapa rozdělování NIF byla v Poslanecké sněmovně Parlamentu schválena hladce (126 pro, 6 proti).

Výběr nadací, které obdržely příspěvek z NIF, je ovšem nejen výsledkem zodpovědných diskusí o kritériích výběru a nutných politických kompromisů, ale i výsledkem nedostatečných údajů o nadačním sektoru. Teprve čas ukáže, jak se proces rozdělení NIF zdařil.

5.4 Nadace jako investor

Při pohledu na nadaci není důležitá jen výše jejího nadačního jmění ale neméně i schopnost nadace vytvářet z něj výnosy. Teprve tím je naplněn smysl shromažďování majetku. Aby nadace mohly prokázat schopnost vytvářet výnosy, musí k tomu nejprve dostat možnost.

Vláda Josefa Tošovského, která vypsala první výběrové řízení na NIF, si ještě nedokázala nadace představit jako investory. Součástí usnesení vlády č. 360/1998 se staly následující podmínky pro zacházení s příspěvkem z NIF: „*Příjemci příspěvku jsou povinni jej zachovat...ve formě peněžních prostředků...fond (FNM ČR) určí jako součást rozhodnutí o přidělení příspěvku vybraným nadacím bankovní ústav, u kterého nadace část svého nadačního jmění, tvořeného příspěvkem, uloží*“. Z podmínek je zřejmé, že vláda vůbec neuvažovala o tom, že 500 milionů musí vydělávat, že musí být investovány a nikoliv deponovány v bance, kterou určí FNM ČR.

Trvalo téměř dva roky, než se toto usnesení zmrazující jakékoliv investování podařilo Radě vlády pro nestátní neziskové organizace změnit. Naštěstí se tak stalo ještě před rozdělením prvních 500 mil. Vláda

Miloše Zemana usnesením 422/1999 rozhodla, že každá nadace si může svobodně zvolit bankovní ústav, v němž chce finanční příspěvek z NIF uložit. Současně stanovila, že tento příspěvek nemusí být zachován jen ve formě finančních prostředků. Umožnila tak vložit příspěvek z NIF do veřejně obchodovatelných dluhopisů a do podílových listů fondů založených pro potřeby nadací a omezených v investování stejně jako penzijní fondy.

Ochota sociálně demokratické vlády měla dalekosáhlý význam. Vyvolala komunikaci nadačního a finančního sektoru, nadace se začaly zajímat o finanční management a praktické otázky investování. Výsledkem bylo, že z 484 mil (jedna nadace příspěvek z NIF odmítla) rozdělených v I. etapě uložily nadace 68% v cenných papírech a 32% na účty do bank. (Zpráva o výsledku provedené revize nadací, které obdržely od FNM ČR příspěvek z Nadačního investičního fondu, FNM ČR, Praha 2000.)

České nadace kromě toho projevily schopnost, ve Střední Evropě ojedinělou, domluvit se a spojit se ke společné správě majetku. Vyhlásily výběrové řízení, jehož vítězem se stala Investiční společnost Živnostenské banky ŽB - Trust a.s. Ta založila koncem roku 1999 pro jejich potřeby Balancovaný fond nadací, který spravuje majetek 24 nadací v hodnotě 280 mil Kč.

6. VÝSLEDKY NIF

6.1 Nový, trvalý a nezávislý zdroj pro neziskový sektor

Předpokládejme, že příjmem z dosud neprodaných akcií se částka darovaná státem českým nadacím do jejich nadačního jmění v II. etapě zdvojnásobí. Odečteme 39 mil Kč povolených v II. etapě k přímé spotřebě na granty. Pak celková částka rozdělená v I. i II etapě a vložená do nadačního jmění činí 2 mld 143 mil Kč. Jaké mohou být výnosy?

ABN Amro Portfolio Management a.s. publikoval v prosinci 2001 na semináři pro příjemce NIF pořádaném Fórem dárců – Asociací nadací údaje podle Nacubo Endowment Study. Tato studie zjišťovala k 30. 6. 1996 historickou výnosnost nadačního jmění za předchozí desetileté období a to jako vážený průměr 466 nadací v USA spravujících celkové nadační jmění ve výši 123 mld USD. Průměrný roční výnos amerických nadací činil 11,8 %.

Připusťme, že chvíli potrvá, než se totéž podaří českým nadacím, které se teprve musí naučit investovat. A samozřejmě výnos závisí na vývoji kapitálových trhů. V delší perspektivě však můžeme o 11,8% ročních výnosů z daru státu uvažovat i v České republice. Pak by byly každoročně nově a trvale k dispozici finanční prostředky na granty v hodnotě 253 mil Kč ročně.

Kam ale budou tyto finanční toky směřovat? Pro jednoduchost předpokládejme, že stejných 11,8 % výnosu získá každá nadace. 253 mil Kč na granty pak bude trvale rozdělováno do 11 oblastí následovně:

Sociální a humanitární oblast:	18,9 %
Kulturní oblast:	16,8 %
Vzdělávání:	13,3 %
Zdravotní oblast:	11,6 %
Jiné (včetně aktivit v zahraničí):*	8,5 %
Ochrana životního prostředí:	7,2%
Děti, mládež, rodina:	7,1 %
Ochrana lidských práv:	6,5 %
Rozvoj regionálního a komunitního života:	4,7 %
Ochrana nemovitých kulturních památek:	3,7 %
Rozvoj neziskového sektoru:	1,7 %

Uvedené proporce jsou dány, tím do jakých oblastí rozdělování se nadace závazně přihlásily ve výběrovém řízení. Nadace si sice mohly vybrat, avšak pouze oblasti, kde v předchozím období ve významném rozsahu už působily. Proporce tedy odráží minulé působení i budoucí záměry nadací.

*Význam oblasti „jiné“ byl v I. a II. etapě rozdělování odlišný. Většina výnosů z oblasti „jiné“ se proto ve skutečnosti bude rozdělovat v ostatních oblastech.

6.2 Trvalá udržitelnost nadačního sektoru

Příjemcem daru z NIF v I. i II. etapě se stalo celkem 73 nadací, což je 22% všech registrovaných nadací k 15. 10. 2001.

V historii vznikaly nadace jako majetek od něhož se odvozovala nadační činnost. Nikoliv obráceně. V roce 1990 však nadace u nás vznikaly ne proto, že se nashromáždil majetek, nýbrž proto, že demokracie nahradila komunismus a začala žít občanská společnost. Nadace vznikaly bez vlastního majetku. Dostaly sice právní základnu, avšak ekonomickou základnu jejich činnosti tvořily pouze získané a hned zase přerozdělené dary. Jejich dlouhodobá existence byla nejistá. Když se v roce 1992 roznesla zpráva o Nadačním investičním fondu, podalo si k Radě vlády pro nadace žádost o příspěvek 965 nadací. O pět let později 708 z těchto nadací již neexistovalo.

Podmínky rozdělení NIF předpokládají, že z výnosů si nadace mohou ponechat 20 % pro svou potřebu. To jim usnadňuje přežít období, kdy nezískají příjmy od dárců nebo z vlastní činnosti.

Zásadní dopad má NIF také na strukturu příjmů nadací. Nadace získávají své příjmy z darů, z vlastní činnosti a z majetku. Dosavadní příjmy z majetku lze odhadnout (viz kap. 8.2) na 15% příjmů celkových. Rozdělením NIF se situace zásadně mění. Příjmy z majetku při desetiprocentním výnosu dosáhnou kolem 50 % příjmů celkových. Příjmová struktura nadací – příjemců NIF - se stane méně nahodilou a stabilnější.

Rozdělení NIF tedy zakotvuje trvalou udržitelnost nadačního sektoru. To je po pouhých deseti letech jeho existence důležitý výsledek. Role nadačního sektoru je totiž velmi specifická. Nadace nejsou jen důležitý finanční zdroj pro ostatní neziskový sektor. Nadace také reagují na jiné potřeby než stát. Mohou uvolnit lidské i finanční zdroje k řešení důležitých otázek. Uvnitř neziskového sektoru jsou ekonomicky nejsilnější a současně nejméně závislé na státu.

Růst ekonomické nezávislosti nadací na státu podpořil - sám stát. A to je v této části světa pozoruhodný výsledek.

6.3 Formování nadačního sektoru

Není pochyb o tom, že rozdělování NIF má významný dopad na formování českého nadačního sektoru. V diskusích vedených politiky a nadacemi bylo třeba učinit řadu rozhodnutí, která jsou současně vyjádřením určitých dlouhodobějších preferencí. Zvýraznila se idea nadace jako majetku poskytujícího výnos. Poskytování grantů začalo být chápáno jako prvořadá nadační činnost na rozdíl od poskytování služeb, a grantový proces otevřený všem zájemcům začal být vnímán jako důležitější než poskytnutí grantů jednomu subjektu.

Proces rozdělování NIF akceleroval rovněž vyžívání české nadační komunity. Vzrostla potřeba vzájemné komunikace, koordinace a spolupráce nadací a došlo k jejich výraznému oživení. Fórum dárců – Asociace nadací se díky klíčové roli při zprostředkování této komunikace, koordinace a spolupráce

stalo respektovanou organizací nadačního sektoru. Nadační sektor řadou diskusí a školení o finančním hospodaření, správě jmění, o grantování a o správě nadací obecně zvýšil své profesionální kvality. Zlepšily se vztahy mezi nadacemi a finančním sektorem i vztahy mezi nadačním sektorem a státem.

7. VÝJIMEČNOST NIF

Výjimečnost Nadačního investičního fondu spočívá už v tom, že jako idea z roku 1991 čekal 10 let na své naplnění. Jen proto, že idea byla vtělena do rozhodnutí vlády a parlamentu, NIF těchto deset let přežil.

Na rozdíl od různých forem nepřímé daňové úlevy, kterými je neziskový sektor obvykle podporován, NIF je přímým finančním darem státu nadacím. Není však určen k spotřebě, nýbrž je vložen do nadačního jmění. To nemá ve Střední a Východní Evropě obdobu. Jednorázovým a neopakovatelným aktem pomáhá stát obnovit nadační sektor.

Během uplynulých deseti let nebylo vždy jisté, že Nadační investiční fond skutečně naplní záměr předpokládaný zákonem (podpora nadací státem) a neskončí jako příjem státního rozpočtu. Z tohoto hlediska není nejdůležitější, která nadace uspěla ve výběrovém řízení, nýbrž to, že uspěl celý český nadační sektor. Peníze pro něj určené se podařilo zachovat a rozdělit.

8. EKONOMIKA SOUBORU 64 NADACÍ V OBDOBÍ 1998 - 1999

Vypsání výběrového řízení v II. etapě rozdělování Nadačního investičního fondu poskytlo výjimečnou příležitost nahlédnout do ekonomiky nadačního sektoru v ČR způsobem patrně již neopakovatelným. Přihlášené nadace totiž byly podmínkami výběrového řízení nuceny poskytnout o sobě údaje, z nichž řada nebývá zjišťována nebo publikována. Poskytnuté údaje interpretovali nezávislí odborníci. Dotazníky pro nadace byly ovšem sestavovány s jiným cílem než získat statistické údaje o nadačním sektoru. Také metody získávání některých údajů a evidence samotných nadací nutně vedly k nepřesnostem. Přes tyto nejasnosti je vypovídající hodnota získaných dat ojedinělá. Údaje získané o souboru nadací, které se účastnily výběrového řízení, pocházejí z let 1998 – 1999.

Nadace, které se přihlásily do výběrového řízení v II. etapě NIF, pochopitelně nejsou sociologicky reprezentativním vzorkem pro analýzu nadačního sektoru. Z celkového počtu 318 českých nadací registrovaných k 31. 1. 2001 (Analýza nadací podle data vzniku, Fórum dárců, Praha 2001) bylo do výběrového řízení přijato 64 nadací, což činí 20% všech nadací. Údaje našeho souboru nevypovídají tedy o celém českém nadačním sektoru, přesto poskytují záchytný bod tam, kde dosud chyběly jakékoliv údaje, a odhalují reálné trendy místo dohadů. Můžeme také vyslovit hypotézu, že vypovídají o „nejživější“ části nadačního sektoru.

Při analýze dat využijeme zajímavou možnost porovnat údaje o celém souboru 64 nadací s údaji o dvou menších podsouborech tvořených:

- 32 nadacemi se sídlem v Praze
- 22 nadacemi, které jsou členy Asociace nadací – Fóra dárců.

8.1 Popis souboru

Do výběrového řízení se mohly přihlásit všechny nadace, které splnily dvě podmínky. Jedna z nich požadovala činnost nadace nejméně od 1.1. 1998. Tuto podmínku plnilo v době uzávěrky výběrového řízení jen 234 nadací, tj. 73% všech registrovaných nadací. Nadace z našeho souboru můžeme tedy charakterizovat jako nadace, které za dobu své existence již získaly určité zkušenosti.

32 nadací ze souboru, tedy 50% má sídlo v Praze. Zbývající nadace jsou z dalších 22 okresů. 7 nadací je z Brna, 3 z Plzně, 2 z Olomouce, 2 z Jablonce nad Nisou. Po jedné nadaci je z ostatních 18 okresů.

V souboru jsou nadace jednoúčelové i víceúčelové:

Granty na:	Počet nadací
1 cíl	21
2 cíle	17
3 a více cílů	26

(Použita klasifikace rozdělení grantů dle 11 obecně prospěšných cílů - viz 8.2)

V souboru jsou nadace celostátně i regionálně působící:

Granty do:	Počet nadací
1 okresu	13
2-10 okresů	27
11-77 okresů	24

V souboru jsou nadace „bohaté i chudé“. Rozpětí mezi nimi lze charakterizovat následovně:

	maximum	minimum
Roční průměr získaných nadačních darů a vlastních příjmů jednou nadací v letech 1998-1999:	117 474 000 Kč	1 000 Kč
Roční průměr nadačních příspěvků poskytnutých jednou nadací v letech 1998-1999:	91 768 000 Kč	44 000 Kč
Nadační jmění nadace k 31.12. 1999:	255 612 520 Kč	500 000 Kč

8.2 Příjmy, granty a nadační jmění souboru

Ekonomickou aktivitu celého souboru 64 nadací během sledovaného období 1998-1999 lze charakterizovat příjmy (nadační dary a příjmy z vlastní činnosti), poskytnutými granty (nadačními příspěvky) a nadačním jměním.

Příjmy

	1998	1999
Nadační dary ze zahraničí	295,2 mil Kč	278,9 mil Kč
Nadační dary z ČR	144,0 mil Kč	149,1 mil Kč
Příjmy z vlastní činnosti	61,7 mil Kč	69,0 mil Kč
	-----	-----
Celkové příjmy	500,9 mil Kč	497,0 mil Kč

„Příjmy z vlastní činnosti“ zahrnují všechny příjmy povolené nadacím dle §23 odst. 1 Zákona o nadacích a nadačních fondech (pronájem nemovitostí, pořádání loterií a tombol, veřejné sbírky, kulturní, společenské, sportovní a vzdělávací akce).

Celkové příjmy souboru byly zjišťovány dvěma rozdílnými způsoby. V prvním případě je celková částka 1009,1 mil za období 1998 – 1999, v druhém případě je celková částka 997,9 mil. Rozdíl 1% je pro naše účely přijatelný. V této studii jsou používány oba dva údaje.

Výnosy z majetku

V celkových příjmech, které jsme zjistili výše, není započítán ještě jeden typ příjmů, a to „Výnosy z majetku“. Ty byly sice zjišťovány, avšak takovým způsobem, že se částečně překrývají s položkou „Příjmy z vlastní činnosti“ z tabulky „Příjmy“, kterou jsme v předchozím výpočtu už započítali. „Výnosy z majetku“ proto nemůžeme jednoduše přidat k ostatním příjmům. Můžeme pouze říci, že „Celkové příjmy“ souboru nadací jsou vyšší, než je v tabulce uvedeno.

	1998	1999
Výnosy z majetku	102,4 mil Kč	90,9 mil Kč

Granty

Výše grantů byla zjišťována třemi rozdílnými způsoby: ze souhrnných údajů ročních uzávěrek, podle 11 typů obecně prospěšných cílů, na které byly granty rozděleny, a podle jednotlivých okresů České republiky, kam byly uděleny. Zjištěné údaje se podstatněji liší jen v grantech podle okresů. Takovou evidenci nadace běžně nevedou a musely ji vytvářet pro účely výběrového řízení.

Granty poskytnuté celkem v letech 1998 – 1999:

Granty celkem	670,6 mil Kč
Granty podle obecně prospěšných cílů	669,2 mil Kč
Granty podle okresů	608,3 mil Kč

Nadační jmění

Registrované nadační jmění k 31. 12. 1999 : 740 mil Kč

Údaj neobsahuje příspěvek z NIF poskytnutý nadacím v I. etapě rozdělování.

Výnosy z nadačního jmění v roce 1999 :

do 5%	-	26 nadací
5-10%	-	34 nadací
nad 10%	-	4 nadace

Soubor nadací, který sledujeme, podstatně zvýší své nadační jmění po rozdělení NIF. S předpokladem, že prodej akcií hotovost rozdělovanou v II. etapě zdvojnásobí, by nadační jmění sledovaných nadací mělo vzrůst z původních 740 mil na 2 mld 859 mil nadačního jmění (započteny příjmy z I. i II etapy NIF).

8.3 Rozdělení grantů na obecně prospěšné cíle

Rozdělení grantů v letech 1998 – 1999:

Obecně prospěšné cíle	počet nadací, které grantují v oblasti	granty v mil Kč	granty v %
Sociální a humanitární oblast:	23	116,2	17,4 %
Vzdělávání:	28	110,3	16,5 %
Kulturní oblast:	22	93,9	14,0 %
Ochrana lidských práv:	8	79,1	11,8 %
Zdravotní oblast:	27	78,8	11,8 %
Rozvoj neziskového sektoru:	7	40,2	6,0 %
Rozvoj regionálního a komunitního života:	10	38,7	5,8 %
Děti, mládež, rodina:	13	38,3	5,7 %
Jiné (včetně aktivit v zahraničí):	11	33,6	5,0 %
Ochrana životního prostředí:	11	30,6	4,6 %
Ochrana nemovitých kulturních památek:	7	9,5	1,4 %
Granty celkem		669,2 mil	100 %

8.4 Rozdělení grantů na území ČR

Nadace poskytovaly v období 1998-1999 granty do všech 77 okresů ČR. V tabulce se mimo jiné ukazuje schopnost nadací reagovat na naléhavé potřeby – taková situace vznikla v okresech postiženým

povodněmi. V závorce za jménem okresu jsou v tabulce uvedeny počty nadací (jen z našeho souboru), které v něm mají sídlo.

Praha (32)	303 279 344 Kč	Rokycany	2 050 752 Kč
Brno - město (7)	59 339 237 Kč	Sokolov	1 971 373 Kč
Olomouc (2)	16 638 570 Kč	Děčín	1 957 076 Kč
Ostrava – město (1)	14 598 637 Kč	Česká Lípa	1 879 289 Kč
Plzeň – město (3)	13 682 394 Kč	Tábor	1 825 331 Kč
Jeseník	11 693 196 Kč	Svitavy	1 808 097 Kč
České Budějovice (1)	10 076 522 Kč	Písek (1)	1 769 769 Kč
Liberec (1)	9 851 808 Kč	Brno – venkov	1 697 453 Kč
Ústí nad Labem (1)	7 911 278 Kč	Plzeň – sever	1 637 725 Kč
Karviná (1)	7 874 502 Kč	Jindřichův Hradec	1 583 313 Kč
Opava	6 575 345 Kč	Jihlava	1 520 386 Kč
Bruntál	6 523 227 Kč	Benešov	1 519 078 Kč
Kolín	5 998 825 Kč	Břeclav	1 465 854 Kč
Louny	5 700 348 Kč	Nymburk	1 462 562 Kč
Náchod (1)	5 535 387 Kč	Praha – západ	1 457 811 Kč
Nový Jičín	4 735 138 Kč	Vyškov (1)	1 426 407 Kč
Jablonec nad Nisou (2)	4 626 865 Kč	Prostějov	1 425 562 Kč
Zlín (1)	4 223 065 Kč	Hodonín	1 380 158 Kč
Přerov	3 878 880 Kč	Třebíč	1 370 167 Kč
Hradec Králové (1)	3 733 879 Kč	Mladá Boleslav	1 361 453 Kč
Uherské Hradiště	3 674 830 Kč	Klatovy	1 308 895 Kč
Most	3 621 155 Kč	Kroměříž	1 259 395 Kč
Kladno	3 604 416 Kč	Příbram	1 212 938 Kč
Litoměřice (1)	3 591 103 Kč	Rakovník	1 183 066 Kč
Rychnov nad Kněžnou	3 486 759 Kč	Jičín	1 173 848 Kč
Pardubice	3 371 488 Kč	Chrudim	1 152 794 Kč
Vsetín (1)	3 367 152 Kč	Český Krumlov (1)	1 139 830 Kč
Ústí nad Orlicí	3 195 923 Kč	Žďár nad Sázavou	1 081 757 Kč
Šumperk	3 164 937 Kč	Havlíčkův Brod (1)	1 006 127 Kč
Trutnov (1)	2 943 354 Kč	Beroun	962 957 Kč
Teplice	2 667 216 Kč	Pelhřimov	949 334 Kč
Praha - východ (1)	2 640 280 Kč	Plzeň – jih	719 465 Kč
Chomutov	2 413 693 Kč	Znojmo	608 928 Kč
Karlovy Vary	2 236 029 Kč	Mělník	519 420 Kč
Blansko (1)	2 218 938 Kč	Strakonice	353 663 Kč
Semily (1)	2 181 995 Kč	Cheb	337 901 Kč
Kutná Hora	2 122 875 Kč	Domažlice	202 937 Kč
Prachatice	2 093 414 Kč	Tachov	118 499 Kč
Frýdek Místek	2 082 922 Kč		

8.5 Režie nadací a otevřená soutěž o granty

Výběrové řízení k NIF mimo jiné obsahovalo ukazatele preferující nadace s nízkou režii a nadace, které vyhlašují otevřenou soutěž o granty.

Režie nadací

Stanovit režii nadací by představovalo problém i v případě, že by byly k dispozici všechny potřebné údaje. Mzdy a náklady na provoz mohou mít totiž velmi rozdílnou interpretaci. Jinou režii má nadace, jejíž činnost spočívá výhradně v poskytování grantů, a jinou nadace, která kromě toho realizuje i vlastní programy (náklady na provoz počítačové dílny pro handicapované jdou podle zákona do režie!). Jinou režii má nadace, které vypisuje grantovou soutěž bez předchozího výzkumu, s jednoduchým rozhodovacím procesem a jednoduchým vyhodnocení efektu poskytnutých grantů, a jinou nadace, která klade důraz na zmíněné procesy a nechává třeba vypracovat oponentní posudky (to vše se zahrnuje účetně do režijních nákladů!).

Důležitý je proto jakýkoliv údaj, který umožní být dílčí, nicméně seriózní pohled na problém. Takovým je i údaj o tom kolik z celkových příjmů za 2 roky nadace rozdělila na granty. Zbývající část, kterou si nadace ponechala nemusela být ovšem vynaložena jen na režijní náklady, nýbrž také odložena na granty v následujícím období nebo na zvýšení nadačního jmění.

Procento celkových příjmů poskytnutých na granty v letech 1998 - 1999	Počet nadací
méně než 20%	8
21- 41%	9
41-60%	11
61- 80%	13
nad 80%	23

Otevřená soutěž

Počet subjektů, které obdržely granty v letech 1998- 1999	Počet nadací
méně než 10	22
10 – 49	17
50 – 100	10
100 a více	15

Poměr nejvyššího poskytnutého grantu k celkové výši poskytnutých grantů v procentech	Počet nadací
do 5%	6
5 - 20%	15

21-40%	15
41- 55%	6
56 - 70%	7
71 - 90%	10
nad 90%	5

Ze získaných údajů je zřejmé, že většina nadací poskytuje granty mnoha subjektům avšak současně má významná část nadací klienta, kterému poskytuje víc než 40 % všech svých grantů. Údaje naznačují, že jen část grantů byla poskytnuta v otevřené soutěži, není však jasné jaký podíl na celkových poskytnutých grantech tato část činí.

8.5 Role pražských nadací v souboru

V souboru 64 nadací je 32 nadací se sídlem v Praze.

Příjmy, granty, nadační jmění a podpora ze zahraničí

	Soubor všech nadací 1998 - 1999	Nadace se sídlem v Praze
Nadační dary a příjmy z vlastní činnosti	1009,1 mil Kč	82,0%
Poskytnuté granty	670,6 mil	84,6%
Nadační jmění k 31.12. 1999:	740,00 mil Kč	89,0%
Nadační dary ze zahraničí	574,1 mil	86,5%
Počet nadací, které obdržely nadační dary ze zahraničí	32	20

Z celkového počtu 64 nadací je polovina nadací se sídlem v Praze. Tato polovina má však rozhodující podíl na vlastních příjmech a darech, rozdělených grantech, nadačním jmění i zahraniční pomoci v období 1998 - 1999.

Praha jako zdroj grantů

Podle předchozích údajů nadace se sídlem v Praze poskytují 84,6% všech grantů. Jedním z důsledků je, že tok grantů do okresů je závislý na pražských nadacích. Platí to ale i pro ty okresy, kde sídlí místní nadace? V našem souboru je takových okresů celkem 22. A pouze ve 4 z nich poskytly místní nadace do svého okresu více grantů, než do nich poskytly pražské nadace. Jde o okresy Praha Východ, Jablonec nad Nisou, Brno a Plzeň-město.

Praha jako příjemce grantů

Údaje o Praze jako rozhodujícím zdroji grantů nejsou překvapivé. Co je však překvapující jsou údaje o Praze jako příjemci grantů. Jaká část grantů, které poskytuje soubor našich 64 nadací, je určena do Prahy? A do jakých okresů posílají své granty nadace se sídlem v Praze? Posílají je především mimo Prahu?

	Poskytnuté granty celkem 1998 – 1999	Granty poskytnuté do okresu Praha
64 nadací	100 %	49,8 %
32 nadací se sídlem v Praze	100%	52,0 %

Praha je tedy okresem, kam proudí 49,8 % grantů poskytovaných 64 nadacemi. A 32 nadací se sídlem v Praze poskytují mimo Prahu 48% svých grantů a 52% v Praze ponechávají.

Existuje představa vyjádřená slovy: „Největší počet nadací je registrován v Praze a ve Středočeském kraji. Často ale tyto nadace vyvíjejí aktivity a rozdělují nadační příspěvky na území celého státu – neznamená to tedy, že by hlavní město a okolí bylo nejvíce saturováno finančními prostředky nadací.“ (Adresář nadací v České republice, Fórum dárců, Praha 2001, str. 12). Tato představa je mylná.

8.6 Role členů Asociace nadací – Fóra dárců v souboru

Fórum dárců – Asociace nadací je občanským sdružením. Z celkového počtu 64 nadací v našem souboru je 22 nadací členy Asociace. Čtrnáct z nich je z Prahy a osm z jiných okresů.

	Soubor všech nadací	Podíl členů Asociace
Dary a příjmy v období 1998 – 1999	1009,1 mil Kč	68,8 %
Nadační příspěvky v období 1998 – 1999	670,6 mil Kč	76,8 %
Nadační jmění k 31.12. 1999	740,0 mil Kč	48,0 %
Nadační dary ze zahraničí v roce 1999	278,9 mil Kč	93%
Nadační dary z ČR v roce 1999	149,1 mil Kč	56,5%
Příjmy z vlastní činnosti v roce 1999	69,0 mil Kč	36,1%
Výnosy z majetku v roce 1999	90,9 mil Kč	56%

22 nadací, členů Asociace, tvoří třetinu z 64 nadací celého souboru. Tato třetina má ale v souboru ekonomicky ještě významnější roli než pražské nadace, které tvoří polovinu členů souboru.

Vyazuje však ještě jiné významné rozdíly ve srovnání s celým souborem, jak plyne z následujících tabulek.

Víceúčelové a jednoúčelové nadace
(použita klasifikace dle 11 obecně prospěšných cílů):

Granty na	Počet nadací ze souboru	Z toho členové Asociace
1 cíl	21	1

2 cíle	17	7
3 a více cílů	26	12

Celostátní a regionální působení

Granty do	Počet nadací ze souboru	Z toho členové Asociace
1 okresu	13	0
2-10 okresů	27	7
11-77 okresů	24	15

Režie nadací

Procento celkových příjmů poskytnutých na granty v letech 1998 – 1999	Počet nadací ze souboru	Z toho členové Asociace
méně než 20%	8	0
21- 41%	9	2
41-60%	11	6
61- 80%	13	3
nad 80%	23	11

Otevřená soutěž

Počet subjektů, které obdržely granty v letech 1998- 1999	Počet nadací ze souboru	Z toho členové Asociace
méně než 10	22	2
10 – 49	17	6
50 – 100	10	3
100 a více	15	11

Poměr nejvyššího poskytnutého grantu k celkové výši poskytnutých grantů v procentech	Počet nadací ze souboru	Z toho členové Asociace
do 5%	6	4
5 - 20%	15	10
21-40%	15	5
41- 55%	6	1
56 - 70%	7	1

71 - 90%	10	1
nad 90%	5	0

Závěr

Tuto studii jsem mohl napsat jen díky tomu, že jsem se po volbách v roce 1998 dohodl s tehdejším ministrem a předsedou Rady vlády pro nestátní neziskové organizace Jaroslavem Baštou, že pomohu při procesu rozdělení Nadačního investičního fondu.

Jako externí zaměstnanec Úřadu vlády jsem tak měl možnost detailně sledovat i účastnit se postupu státu při rozdělování NIF. Jako člen správních rad dvou nadací a vedoucí dvou pracovních skupin Fóra dárců – Asociace nadací jsem měl současně možnost sledovat zájmy a spoluvytvářet postoje nadačního sektoru. Informace z obou sfér - státu i nadací – jsou v této studii obsaženy a propojeny.

Řada otázek zůstává nezodpovězena (zejména z období 1991-1996) včetně motivů některých důležitých rozhodnutí. Nebylo však mým cílem podat vyčerpávající historii Nadačního investičního fondu, nýbrž jen první souhrnnou informaci při příležitosti ukončení celého procesu NIF.

Použité dokumenty

Záznamy z jednání a dokumenty Rady vlády pro nadace a Rady vlády pro nestátní neziskové organizace z let 1996 – 2001

Usnesení Vlády ČR k NIF v letech 1998 – 2001

Usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR k NIF v letech 1999 – 2001

Stenografické záznamy z 15., 19. a 43. schůze Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR

Dokumentace technické pracovní skupiny zřízené Radou vlády pro nestátní neziskové organizace pro přípravu bodového hodnocení nadací ve výběrovém řízení v II. etapě rozdělování NIF

Pavol Frič a kolektiv: Strategie rozvoje neziskového sektoru, Fórum dárců, Praha, leden 2000

Jiří Müller: Ekonomické prostředí pro občanský neziskový sektor v ČR. Nadace a majetek, Fórum dárců, Praha, květen 2000

Zpráva o výsledku provedené revize nadací, které obdržely od FNM ČR příspěvek z Nadačního investičního fondu, FNM ČR, Praha 2000

Jakub Potočka: Analýza nadací podle data vzniku, Fórum dárců, květen Praha 2001

Adresář nadací v České republice, Fórum dárců, Praha 2001

Příloha

Seznam nadací příjemců příspěvku z NIF	příspěvek v I. etapě	příspěvek v II. etapě
Nadace Křižovatka	8 431 000 Kč	
Nadace ICN	7 460 000 Kč	

Nadace Patriae	6 061 000 Kč	
Nadace svatého Františka z Assisi	4 822 000 Kč	
Nadace Bohemiae	4 422 000 Kč	
Nadace Rudolfa Löwyho a plzeňských židů	3 358 000 Kč	
Nadace Mariastar Humanity	3 054 000 Kč	
Nadace pražské komorní filharmonie	1 543 000 Kč	
Nadace sdružení knihoven České republiky	1 023 000 Kč	
Nadace Landek Ostrava		10 690 000 Kč
Nadace nemocnice v Jablonci nad Nisou		8 509 000 Kč
Nadace Tomáše Bati		9 163 000 Kč
◆ Nadace Umění pro zdraví		8 727 000 Kč
Kulturní a sportovní nadace města Náchoda		10 799 000 Kč
Nadace VERONICA		13 090 000 Kč
◆ Nadace Život umělce		17 017 000 Kč
◆ Nadace Jedličkova ústavu		18 108 000 Kč
◆ Nadace na ochranu zvířat		10 908 000 Kč
◆* Nadace Český fond umění		17 235 000 Kč
◆* Nadace pro současné umění		15 272 000 Kč
◆* Nadace VIA		16 908 000 Kč
Nadace „CS CABOT“		10 908 000 Kč
◆ Nadace Mezinárodní potřeby		12 981 000 Kč
Nadace Gymnázia Vyškov		10 690 000 Kč
◆ Nadace Dobré dílo sester sv. K. Boromejského		15 381 000 Kč
Nadace pro rozvoj v oblasti umělé výživy, metabolismu a gerontologie		10 472 000 Kč
* Nadace pro podporu hasičského hnutí v ČR		12 108 000 Kč
Nadace orientačního běhu		10 908 000 Kč
Nadace pro výstavbu komplexu střediska mládeže v Brně-Lišni		13 854 000 Kč
◆* Nadace Pangea		7 527 000 Kč
◆ Nadace ARBOR VITAE		11 236 000 Kč
◆* Nadace české architektury		15 599 000 Kč
◆ Nadace Divoké husy		12 981 000 Kč
◆* Nadace Dětský mozek		17 781 000 Kč
◆* Nadace Terezy Maxové		16 253 000 Kč
◆ Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97		17 890 000 Kč
◆ Nadace Javorník		9 054 000 Kč
◆ F – nadace		12 217 000 Kč
Nadace Čapíků v Putimi		9 163 000 Kč
Nadace pro děti postižené mozkovou obrnou		13 963 000 Kč
Nadace města Letovice		9 054 000 Kč
Nadace Bezpečná Olomouc		8 290 000 Kč
Nadace Kardiocentrum České Budějovice		7 309 000 Kč
Nadace Universitas Masarykiana	5 125 000 Kč	9 272 000 Kč
* Nadace EURONISA	10 459 000 Kč	14 944 000 Kč
◆* Nadace Český hudební fond	24 158 000 Kč	18 871 000 Kč
◆ Nadace CERGE-EI	9 491 000 Kč	12 436 000 Kč
* Vzdělávací nadace Jana Husa	29 038 000 Kč	18 217 000 Kč
Purkyňova nadace	5 389 000 Kč	12 217 000 Kč
* Nadace Partnerství	38 810 000 Kč	19 744 000 Kč
◆* VDV – Nadace Olgy Havlové	24 474 000 Kč	18 435 000 Kč
◆ Nadace BONA	7 492 000 Kč	5 454 000 Kč
◆ Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky	16 204 000 Kč	15 381 000 Kč

Hlávkových“	(nadace příspěvek nepřevzala)	
◆ Nadace Karla Pavlíka	14 767 000 Kč	8 727 000 Kč
* Nadace Preciosa	22 481 000 Kč	18 762 000 Kč
◆* Nadace Český literární fond	23 720 000 Kč	18 108 000 Kč
◆* Nadace Charty 77	24 474 000 Kč	18 435 000 Kč
* Komunitní nadace Ústí nad Labem	6 477 000 Kč	13 417 000 Kč
◆* Nadace Open Society Fund Praha	26 186 000 Kč	20 399 000 Kč
◆* Nadace rozvoje občanské společnosti	38 810 000 Kč	19 526 000 Kč
Nadace 700 let města Plzně	8 812 000 Kč	14 399 000 Kč
Nadace pro transplantace kostní dřeně	20 947 000 Kč	11 672 000 Kč
Olivova nadace	7 396 000 Kč	11 017 000 Kč
* Nadace pro záchranu a obnovu Jizerských hor	8 412 000 Kč	15 708 000 Kč
◆ Nadace Naše dítě	5 917 000 Kč	12 872 000 Kč
◆* Nadace Občanského fóra	23 551 000 Kč	16 035 000 Kč
◆* Nadace ADRA	10 083 000 Kč	12 108 000 Kč
Nadace sportující mládeže	5 341 000 Kč	16 581 000 Kč
Nadace prof. Vejdovského	6 701 000 Kč	11 017 000 Kč
Nadace zdraví pro Moravu	13 458 000 Kč	7 963 000 Kč
* Nadace rozvoje zdraví	13 825 000 Kč	11 672 000 Kč
◆ Nadace fotbalových internacionálů	2 263 000 Kč	11 563 000 Kč
Nadace Barokního divadla Zámku Český Krumlov	5 565 000 Kč	12 326 000 Kč

◆ Takto označené nadace mají sídlo v Praze

* Takto označené nadace jsou členy Asociace nadací – Fóra dárců